

پایگاه مذهبی ایران چنان آشکار است که نیازی به ارائه دلیل و منطق زیادی ندارد و از موسیقی، نگارگری تا شعر و ادبیات همگی ریشه در فرهنگ مذهبی ایران دارند. تاریخ هنر قالی‌بافی ایران خود شاهدهی است بر این امر که در آن نقش مایه‌ها و نمادهای مذهبی به کار رفته و به وضوح گاه حتی نشانه‌هایی از باورها و اعتقادات فراموش شده‌ی دوره‌های گذشته را نیز نشان می‌دهند. (مانند آیین پرستش مهر)

با پذیرش اسلام، هنرمندان ایرانی از به کار بردن پیکره و نقش مایه‌های موجودات زنده اکراه داشتند و بیشتر در آثار هنری از نقوش گل و بوته بهره گرفته و هنر خود را در تزئین متون ادبی و مذهبی مربوط به پیامبران و معصومین به کار گرفته و به زودی شرح معجزات و نیردها و پیروزی بزرگان دین موضوع طرح قالی‌ها گردید. هر چند قبل از دوره صفوی تصویرهای مذهبی در کتب مذهبی مانند معراج‌نامه به خط اویغوری هم به کار رفته بود اما نفوذ مجدد تصویر بر قالی و دستباف‌ها در دوره اسلامی کندتر از دیگر رشته‌های هنری بود.

به اعتقاد بسیاری از کارشناسان، در واقع سده سیزدهم و چهاردهم ه. ق را سده‌های اشاعه تصویرسازی در قالی‌های ایرانی می‌دانند. تأثیر نقاشان مذهبی و قهوه‌خانه‌ای که آثارشان در مجالس تعزیه و شبیه‌خوانی عرضه می‌شد، بر روی هنرمندان رشته‌های دیگر از جمله قالی‌بافان بسیار زیاد بود. این‌ها به جای گل و بوته ابتدا از خطوط تزئینی کوفی و آیات مقدس کلام خدا و

سپس ادعیه و تصاویری جهت تزئین قالی‌ها سود می‌جستند. اما نگرانی آنها از به زیر پا افتادن این قالیچه‌ها باعث می‌شد تعداد آنها به نسبت قالی‌های تصویری دیگر بسیار اندک باشد. شمایل حضرت محمد (ص)، حضرت مریم عذرا و عیسی (ع)، قربانی کردن حضرت اسماعیل توسط حضرت ابراهیم، حضرت سلیمان نبی، دراویش و صوفیان نمونه‌هایی از این گروه طرح‌ها به شمار می‌روند.

گروه دیگری از قالیچه‌ها و دستباف‌هایی که با نشانه‌ها و نمادهای مذهبی بافته می‌شوند، سجاده‌ها می‌باشند. معمولاً طرح اصلی سجاده‌ها از محراب مساجد یعنی جایگاه نماز امام جماعت الهام گرفته شده و به تدریج تزئینات دیگری از قبیل قندیل‌ها، ستون‌ها، سر ستون‌ها و برگ‌های تزئینی به این طرح اضافه گشته است. عصر طلایی بافت سجاده اوایل سده هفدهم میلادی، مطابق قرن یازدهم ه. ق است و در نواحی مختلف، بافت بر حسب زمینه فرهنگی و هنری خود نقش مایه‌های تزئینی خاصی به طرح محراب اضافه نموده و آن را در بافت قالیچه‌ها به کار گرفتند. بدین ترتیب، در ایران به دلیل اعتقاد مردم شیعه در بالای محراب یا در حواشی کناری سجاده‌ها، کتیبه‌هایی به نام معصومین و کلماتی مانند «یا الله»، «یا هو» یا حروف ابجد مانند ۱۲۱، به معنی یا علی (ع)، «۱۱» هو، تزئین می‌شد.

گاه در سجاده‌های ایرانی در اطراف نماهای انحنادار یا گردان، پیکره‌های جانوران یا گل و بوته با اشعاری در مدح معصومین و یا توحید بافته می‌شود. در حالی که در سجاده‌های ممالک اسلامی دیگر مانند آناتولی و آسیای صغیر به هیچ وجه از پیکره‌های حیوانی اثری دیده نمی‌شود. سجاده‌های بافت قفقاز دارای طرح‌های زاویه‌دار شکسته است. بلوچ‌ها، افغان‌ها، ترکستانی‌ها و ترکمن‌ها معمولاً سجاده‌هایی با رنگ متن قرمز سیر و ارغوانی تیره و مشکی می‌بافند که از دیگر سجاده‌ها به سادگی قابل تشخیص می‌باشند.

در این نمایشگاه نمونه‌هایی از قالی‌های ایرانی با مضامین مذهبی به معرض نمایش گذاشته شده است که در هنر قالی‌بافی در دوره‌های متفاوت تاریخی متجلی شده، مطرح شود.